

פ ר ט י ל ל מ.מ. י"ג/3

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
ירושלים, יום ג', כ"ד בטבת תשי"א - 2.1.51

חברי הועדה הנוכחים:

נ. ניר - היו"ר
מ. בן-עמי
י. בריהודה
ד. בר-רב-האי
א. ג'רג'ורה
ב.צ. דינבורג
ז. ורהפטיג
ע. ז'בוטינסקי
ש. כ"ץ
ע. מימון
א. פרמינגר
י. קליבנוב
ח. רובין

מוזמנים:

פ. רוזן - שר המשפטים
ח. כהן - היועץ המשפטי
מ. פיאמנטה - מחרגם לערבית
י. שקי - משרד המשפטים

ש. אגרנט - שופט ביה"ד העליון.

הישיבה נפתחה בשעה 11.15.

היו"ר נ. ניר:

אני פותח את הישיבה.

חוק לביטול עונש המוות.

היו"ר נ. ניר:

אני מקדם בברכה את פני שופט ביה"ד
העליון ומודה לו על שבא לעזור לנו

בעבודתנו.

ש. אגרנט:

הבנתי מדברי היועץ המשפטי כי תפקירי אינו
להרצות הרצאה ממצה על נושא זה, ואקצר

בדברי.

קראתי את הרצאת שר המשפטים על בעיה זאת,

ב"דברי הכנסת". נראה לי כי הוא מסר בצורה ממצה את הניגודים בעד ונגד
ביטולו של עונש המוות. אינני יודע אם אוכל להוסיף על דבריו.

הדבר קשה גם מפני שנדמה לי שלכל אחד מאתנו

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
2.1.51
חוק לביטול עונש המוות.

ש. אגרנט:

קשה יהיה לו לזוז ממנה, יהיו הנימוקים אשר יהיו. אני, למשל, כאשר הייתי צעיר לימים, גרתי באמריקה, באילינוי. מקום מושבי היה בעיקר שיקגו. (השם הזה ודאי אומר לכם משהו). שם היה קיים עונש מוות, ולאור מספר מקרי-הרצח שקרו שם מדי שנה בשנה, לא אוכל לאמר כי החרשתי שעונש המוות משמש דוקא גורם מפתיד, ביחוד מפני שמעבר לגבול שכנה מדינה אחרת בשם ויסקונסין, בה לא היה קיים עונש מוות ומספר הרציחות בה היה אפסי באותן השנים. אין זה אומר כי מספר הרציחות היה קטן במדינה זו מפני ביטול עונש המוות; יתכן כי היו גורמים אחרים. אולי המשטרה היתה שם יותר יעילה וידעה לתפוס את העבריינים; אולי מפני שוויסקונסין היא מדינה חקלאית ושיקגו היא עיר תעשייתית; אולי מפני גורמים אחרים.

אני חושב כי הקושי להגיע לפתרון בשאלה

זו, נעוץ גם בחוסר נחונים לפיהם נוכל לדון. בארץ עדין לא נעשתה כל חקירה מדעית בשאלה זו. אנחנו מכלכלים את מחשבותינו עפ"י סטטיסטיקה מארצות אחרות ודנים לפי התוצאות באותן הארצות בהן בוטל עונש המוות. אך תנאי ארצנו שונים לגמרי, האוכלוסיה שונה, ואי-אפשר לכלכל את מחשבותינו לפי נתונים של ארצות אחרות, ולהגיע למסקנה ודאית עפ"י עובדות ותוצאות של ארצות אחרות. לו אפשר היה לעשות בארץ חקירה מדעית, לא רק בדרך של שמיעת עדויות מפני כל מיני מומחים כביכול, אלא חקירת המניעים אשר הביאו את העבריינים לעשות מה שעשו, אופיים של האנשים האלה; לו אפשר היה לעשות חקירה מדעית כזאת, נאמר לגבי מאות של מקרים, אפשר היה אולי להגיע פחות או יותר ודאית שהיתה מאפשרת לנו לנקוט עמדה.

כיום, האוכלוסיה בארצנו משתנה. עולים

חדשים באים מדי יום ביומו. יש הבדלים ניכרים בין הפוגים שונים של האוכלוסיה. כל אלה מגבירים את הקשיים.

אם היו בכנסת דעות שקולות, או על פני

פנים, היו תילוקי דעות חריפים לגבי הנושא הזה - כפי שאני משער, -

ואולי היה כך גם בחוץ הועדה הזאת, הרי אוכל לנחם אתכם כי גם בין

שופטי בית-המשפט העליון קיימים תילוקי דעות חריפים. נשיא בית-המשפט

העליון, כמוני, מחייב ביטול עונש המוות, בעיקר בגלל האפשרות של טעות

ש. אגרנט:

ביח-דין, ואי-היכולת לחקן את המעוות לאחר ביצוע העונש, במקרה שמחברר אח"כ כי היחה פעות ביח-דין. מאידך גיסא, השופט אולשן שולל את ביטול עונש המוות לא בדרך כלל - בדרך כלל הוא מחייב זאת - אלא לאור המציאות בה אנו נהונים בארץ הזאת. על כל פנים, אני רוצה שיהיה ברור כי אני מדבר רק בשמי אני.

אני חושב שנקודה המוצא בשביל שני הצדדים,

היא המטרה: להקטין את מספר מקרי-הרצח בעתיד. קיים גם גורם אחר, שנכאה לאנשי המשפט באנגליה וגם למשפטנים אחרים; אדם שרצח בדם קר, יש לחסל אותו מטעמים הנעוצים בשכר ועונש, כמו שממיתים את הפחש, כי מוטב שאדם כזה יהיה מחוץ לעולם הזה. אני חושב שהדעה הזאת לא התקבל על לבנו כאן, בכל אופן לא היום. אבל, השאלה העומדת בפני האומרים "הן" וגם בפני האומרים "לאו", היא האם אפשר להפתית את מספר מקרי הרצח בעתיד, ע"י קיום או ביטול עונש המוות.

אינני מחדש כאשר אני אומר כי המחייבים

את עונש המוות, טוענים כי זהו אמצעי המשמש גורם מפחיד. התיאוריה פשוטה: קיים קונפליקט של אינטרסים בין הרוצח ובין החברה. בלב הרוצח פועלים מניעים יותר חזקים מאשר המניע של קיום הצדק, ומשום כך הוא רוצח. לכן, יש להכניס בלבו של הרוצח הפוטנציאלי מניע יותר חזק: שאין זה מקח טוב לרצוח, כיון שהוא עלול לעלות לגרדום. המניע הזה אינו פועל בלבו של מי שכבר רצח; אהו כבר נגמר החשבון. אבל הגורם של "למען ישקעו וייראו" עשוי להשפיע על העומדים לבצע פעולות רצח.

חולשתה של התיאוריה הזאת היא בכך שהיום

מודים רוב הקרימינולוגיסטים כי עדין לא נקבע באופן מדעי שההפחעה משמשת גורם בלב האדם העומד לבצע פעולת-רצח. יש דעה שכשארם העומד לרצוח עושה לעצמו את החשבון ~~למען~~ לפני ביצוע הרצח ובכל זאת מחליט לבצע את הרצח (אני מדבר, כמובן, על רצח בדם קר, כאשר הרוצח חושב על תוצאות הפעולה לפני שהוא מבצע אותה), הוא מחליט כך מפני שהוא חושב כי לא ייחפס, ועל כן הוא עושה מה שהוא עושה. אילו חשב הרוצח לרגע כי הוא ייחפס, גם מאסר לתקופה ממושכת היה משמש גורם מפחיד בלבו. בכל

ש. אגרנט:

אופן, עד היום לא נקבע באופן מדעי, על-פי חקירה מדעית לגבי מספר מסויים של מקרים, כי ההפחדה משמשת גורם חשוב. לדעתי, זה מחליש את עמדת אלה המחזיקים קיום עונש מוות, כאמצעי להפחתת מספר מקרי-הרצח בעתיד. ברור כי לגבי הרוצחים שלא-בדם-קר, ההפחדה אינה מהווה גורם; ולגבי מקרים אלה, שקורים כתוצאה מרגשות שונים, מחוך הרגזה, החוק שלנו אינו קובע עונש מוות. השופט צריך להחליט על סמך הסומר המונח לפניו, אם מקרה מסויים הוא מקרה של רצח בדם קר או רצח שלא בכוונה תחילה, מחוך הרגזה, בנסיבות שהרוצח לא הספיק להעריך את התוצאות העלולות להגרם ממעשהו.

וכאן אני בא לארגומנט החשוב ביותר; האפשרות של טעות בית-דין. אין ~~אצל~~ לזלזל בטענה הזאת. השופטים הם בני-אדם, ובני אדם עלולים לטעות. לא חמיר מהגלה הטעות. אני, למשל, מושפע מאוד מהמקרה של סקו ווינצטי, שער היום לא קבעו אם הם רצחו או לא רצחו. חובת הוכחת הרצח מוטלת על התביעה הכללית, על הקטגוריה. אבל היא אינה צריכה ואינה יכולה להוכיח הרבה, כאשר במקום הרצח נמצאו רק הרוצח והקורבן; הקורבן אינו יכול לדבר והיחידי אשר יכול לקרב לידיעת הפרטים הוא הרוצח עצמו. לכן, מוטלת על הקטגוריה החובה להוכיח אם היו מסיבות המצביעות על קיום מומנט של הרגזה. ברגע שהקטגוריה מוכיחה כי לא היה קיים מומנט של הרגזה, רשות ההכרעה נמצאת בידי הנאשם, וחלויה בכך אם בית המשפט יאמין לו או יאמר שהוא בספק - וגם אז יצטרך לזכות את הנאשם - או שביח-המשפט לא יאמין לנאשם ובמקרה כזה הוא יצטרך לחייב אותו.

לפי החוק שלנו, כשרוצח טוען כי הוא רצח

כדי להגן על חייו מפני שלא היתה לו ברירה אחרת, חובת ההוכחה מוטלת עליו. הוא צריך לשכנע את בית-המשפט כי אכן רצח לצורך הגנה עצמית, כי חייו היו בסכנה, מפני שלא היה לו אמצעי אחר להגן על חייו. מצבו של הנאשם אינו קל, מפני שבמקום נמצאו רק הוא והקורבן.

הטענה בענין האפשרות של טעות בית-דין,

היא טענה חשובה להצדקת העמדה הטוענת לביטול עונש המוות.

ש. אגרנט: אני רוצה להדגיש עוד כמה נקודות

שטוענים אלה המחייבים ביטול עונש המוות.

הם מצביעים על כך שבארץ תרבותית הרוצחים בדרך כלל אינם עבריינים מהסוג הרגיל; אין אלה בדרך כלל עבריינים מועדים, אלא אנשים אשר ביצעו מעשה רצח פעם אחת, כעבירה חד-פעמית. אנשים אלה ניתנים לחיקון ע"י בית-דין, ע"י טיפול מתאים במשך שנים רבות. ממה מנהלי בית-הסוהר באנגליה העירו על כך שהרוצחים שנידונו למאסר עולם או שנידונו למוות ונחוננו, אינם מהווים בעיה חמורה בבית-הסוהר. ישנם גם עדויות כי אחדים מהם, לאחר שיצאו מבית-הסוהר, הפכו לאנשים השומרים על השלום ולא ביצעו יותר עבירות. כלומר: חיקון הפרט, גם הוא אמצעי למניעת מקרי-רצח בעתיד.

הדוגלים בביטול עונש המוות שמים את הדגש

גם על הצד המוסרי, כי חיי אדם הם קדושים ואין המדינה זכאית לקחת חיי אדם רק מפני שהוא לקח חיי זולת. טוענים גם, כי הדרך להפגין את קדושת חיי האדם, אינה בלקחת חיי אדם.

בארץ הזאת, יש לנו מציאות מסויימת. חלק

מאלה הדגלים בקיום עונש המוות, אומרים: בארץ אחרת אפשר היה לעשות את הנסיון הזה, אבל לא כאן, כי אנחנו חיים כאן בתקופת חירום. זוהי תקופה שהחיים זולים או נחשבים לזולים, וכפי שהזכרתי, חלק מהאוכלוסיה מורכב מחושבים בלתי מפותחים, בעלי רמת חיים נמוכה. לגבי חלק זה, מאסר עולם אינו מספיק, לדעת הטוענים כך.

כמובן, אין לזלזל בטענות האלה. הן טענות

חשובות. אבל אינני חושב כי טענות אלה צריכות להכריע את הכף. אם אנחנו חושבים, אבל אין אנחנו בטוחים כי עונש המוות משמש גורם מפחיד לגבי הרוצח הפוטנציאלי, אזי אין להתחשב בארגומנט הזה שיש כאן חלק מהחושבים שהם אנשים פרימיטיביים. אם אנחנו משוכנעים כי הגורם הפועל במוחו של הרוצח היא המחשבה שהוא לא ייתפס, הרי גורם זה קיים גם אצל האנשים הפרימיטיביים.

מאידך, אם עונש המוות משמש גורם מפחיד,

מדוע חושבים הטוענים כך, כי מאסר עולם אינו משמש גורם מפחיד? אלא האדם העומד לבצע רצח שואל את עצמו מה העונש שיקבל אם ייתפס, אזי לא רק עונש מוות אלא גם מאסר עולם משמש גורם מפחיד, אם לא בכל המקרים, נאמר

רל.

ש. אגרנט:

ב-80% מהמקרים. ואם גם מאסר עולם משמש גורם מפחיד לגבי 80% מהמקרים, ועונש המוות לגבי 20% מהמקרים, האם אין זה מצדיק ביטול עונש המוות?

אינני מתכחש לבעיות ומיוחדות שישנן בענין

זה. למשל, בעיה המסתננים: אנשים מסתננים ארצה כדי לבצע מעשי-רצח. אך אינני חושב כי בעיה זאת - שאני רואה אותה כבעיה חולפת - צריכה להכריע את הכף בענין זה. אם אין דרך אחרת לטפל בסוג זה של עבריינים, אפשר לצמצם את עונש המוות ולהטילו על סוג זה בלבד.

יש עוד גורם שעלינו להביאו בחשבון: כולנו יודעים את הסנסציה שמעורר כל משפט רצח. אינני מתכוון להטיל דופי בעחוננים, אבל טבעי לדבר שהם עושים מטעמים ממשפטים כאלה, והם יעשו זאת ביחוד כאשר יהיה ידוע להם כי העבריינן נלחם לחייו. אנחנו יודעים - כך זה היה בחו"ל, ואינני חושב כי אצלנו זה יהיה אחרת - כי בהרבה מקרים הפך הנאשם לאדם בעל אהדה רבה בציבור: הנה אדם הנלחם לחייו נגד כל מנגנון המדינה, המשתדל להביא להרשעתו. אין לדבר הזה השפעה חינוכית יחירה על הציבור. גם לעצם ההליך ביצוע פסק-דין מוות, לא תהיה השפעה חינוכית רצויה, נאמר, על הנוער. סופר על מקרה שהמורים בעיירה אחת באנגליה, בה היו מבצעים פסקי-דין מוות, פנו אלף הממשלה ובקשו להעביר את ביצוע הדבר למקום אחר, מפני שביום שמישהו צריך היה להיחלוק, היו כל הילדים בבית הספר עצבניים ביותר. (ד. בר-רב-האי: האם היו אלה תליות פומביות?) לא, אבל עצם העובדה שתולים מישהו, יש לה השפעה. היה זמן שהיו גם תליות פומביות. ישנן עדויות של מנהלי בתי-סוהר, שאפילו העבריינים אשר נמצאים בתוך בית-הסוהר, - שמשתדלים כי לא יוורע להם דבר ביצוע פסק-דין מוות - איך שהוא הדבר נודע להם וגם הם נעשים עצבניים ביותר באותו יום.

אינני מחייב מתן שיקול דעת בידי השופטים.

זוהי אחריות גדולה מדי, להעמיס את הדבר הזה על שלושה אנשים. באנגליה מוטלת האחריות הזאת על חבר מושבעים אשר יושבים פעם אחת, ולכל מקרה ישנם שופטים אחרים. אצלנו, אותם השופטים צריכים לשבת מחודש לחודש ומשנה לשנה, ולדון בני אדם למיתה. זוהי אחריות גדולה מדי. אינני בעד השארת שיקול דעת בידי השופטים, לפי דרוג מסויים של מקרי-הרצח.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
2.1.51
חוק לביטול עונש המוות.

ש. אגרנט:

קיימת סכנה, במקרה של מתן שיקול דעת

לשופטים, שהשופטים עלולים לעקם את החוק

מתחת לסף הכרחם, כדי לא להגיע לתוצאה הקשה ביותר, ודבר זה הוא רחוק
מלהיות רצוי, כי הוא מחליש את אמונם של האזרחים בחוק. אינני רוצה לחוות
כיום דעה בעניין זה, מפני שעדיין אין לנו נסדן מספיק להקיע למסקנה ודאית,
באזור מידה הסכנה הזאת היא סכנה אמיתית.

מסיבות אלה מניעות אותי לחייב את הצעה

הממשלה. הייתי מציע לכם לקבל את ההצעה הזאת לפחות לתקופת נסיון של חמש-
עשר שנים, ובמשך הזמן הזה לנהל חקירה מדעית. בתום תקופה זו, אפשר יהיה
אולי לדרון מחדש בבעיה זו.

ד. בר-רב-האי:

בסוף דבריו הדגיש השופט אגרנט את האחריות

הגדולה הרובצת על השופטים בעת מתן פסק-הדין.

האם אין הוא חושב כי הניסוח הנוקשה של סעיפים 214 ו-215 של החוק הפלילי,
שאינם משאירים לשופט ברירה כאשר הוא מוצא כי הנאשם אשם; האם אין הוא
חושב כי סעיפים אלה מהווים גורם מתחת לסף הכרתם של השופטים, לחפש סיבות
מקלות; והאם אילו היה הסעיפים האלה מנוסחים בצורה שהיתה נוחתת יתר-חופש
ושיקול דעת לשופט, האפשרות של טעות היתה יותר קטנה?

אחד מנימוקי שר המשפטים היה הנימוק כי

ביחסי-המשפט, כדי להמלט מההכרח הטראגי להטיל פסק-דין מוות, נוטה לפעמים
לזכוי הנאשם או לשינוי גמור של כתוב האשמה, כדי למנוע אפשרות של טעות
כזאת. האם לפי נסיונך יש בזה ממש?

ש. אגרנט:

אמרתי כי היום, עדיין לא הייתי רוצה להסיק

מסקנה בעניין זה, אבל הסכנה הזאת קיימת.

ישבתי במספר קטן של ערעורים על משפטי רצח, אוכל למנותם באצבעות, ארבעה-
חמישה; לכן לא הייתי רוצה להגיע למסקנה.

ביחס לניסוח סעיפי החוק הפלילי. אינני

מומחה לחקיקה. אני יכול להסתמך רק על מה שקראתי ועל דעת רוב המומחים בשאלה
זאת. הדעה היא כי אי-אפשר למצוא ניסוח מוצלח שלפיו אפשר יהיה לדרג את
מקרי-הרצח. באמריקה יש דרוג בעניין זה. גם בשווייץ יש לכך פורמולה מסוימת.

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט

2.1.51

חוק לביטול עונש המוות.

ש. אגרנט:

דעת הוועדה שדנה בענין זה באנגליה ב-1938, היתה כי אי-אפשר למצוא ניסוח מוצלח שיכלול את כל המקרים, שלפיו יוכל השופט לקבוע איפוא רצוי להטיל עונש מוות, ואיפוא - אין זה רצוי. בדרך כלל הנתונים אינם בידי השופט. השאלה איננה רק בנתונים של אותו מקרה, אלא גם בנתונים של עברו של העברייין, של מה שהביא אותו לביצוע הפשע. לפעמים, עברו של הפושע יכול לשמש סיבה לא להטיל עליו עונש מוות. בניו-יורק, מקום שקיימת השיטה הזאת, היה מקרה שהשופט ביקש דו"ח ביחס לעברייין שחבר המושבעים המליץ לא להטיל עליו עונש מוות למרות שהיה זה רצח מתועב. חבר המושבים המליץ לא להטיל על הרוצח הזה את עונש המוות, מפני אולי מפני שלא רצה לקבל על עצמו את האחריות לכך, ולכן המליץ על מאסר עולם. השופט, שחשב כי הפשע הוא כה מתועב שאינו מצדיק הקלה והחלפת עונש המוות במאסר עולם, ביקש דו"ח מפקיד המבחן. הוזמנו רופאים ופסיכיאטרים שעשו חקירה גדולה בחיי אותו אדם, ובסופו של דבר, על סמך החומר שהוגש לשופט, הוא מצא כי יש להטיל עליו עונש מוות. הענין הגיע עד לבית-המשפט העליון באה"ב. זהו המקרה שאותו הזכיר פיצ'גרלד. שם התעוררה שאלה: היחכן שבית-המשפט יסתמך על חומר שלא היה בפני בית-המשפט ושלפרקליט לא היתה אפשרות לחקור את החומר שמסר קצין המבחן. אבל השופט פעל לפי חוק המדינה, כי לפי חוק מדינת ניו-יורק הוא היה רשאי לעשות זאת. טענת ביה"ד היתה כי חוק מדינת ניו-יורק עומד בסתירה לחוק ארה"ב האומר כי אין לקחת חיי אדם אלא על יסוד שמיעת עדות חוקית. אבל בית-המשפט הצדיק את השופט בפסק-דינו, ואשר את פסק-הדין. בית-המשפט קבע כי השופט לא יכול היה להחליט בענין זה בלי שנערכה חקירה כזאת ובלי שהיו בפניו כל הנתונים. הקושי שבחומר הנתונים במקרים אלה, מקשה על השימוש בשיקול הדעת.

ד. בר-רב-האי:

אני מקבל את ההנחה שלא יכול להיות דרוג בענין זה. אבל אני מחפש מוצא מהמצב. לא הייתי רוצה לסתום בפני השפטים כל אפשרות לא לשלוח את הרוצח למיתת בי"ד. אני רוצה להשאיר שיקול דעת מסויים לבית-המשפט. אם מתברר משפט-רצח של פושע שמאחריו "חבילה" של פשעים אחרים, לא הייתי רוצה למנוע מבית-המשפט את האפשרות לשלוח אותו לגרדום. מצד שני, לא הייתי רוצה להטיל על בית-המשפט חובה לעשות זאת בכל מקרה. אינני מתכוון לדרוג מקרי-הרצח, אלא

ד. בר־רב־האי:

לשיקול דעת של שלושה שופטים מקצועיים, אנשי ציבור. אני מתכוון להשאיר בחוק אפשרות של הטלת עונש מוות, אבל בניסוח לא־מחייב. הייתי רוצה לשמוע את דעת ה"אגרונט בענין זה, מפני שאני עומד להכניס הצעה לניסוח אחר של סעיפים 214-215 לפקודת החוק הפלילי, במקום הצעת החוק הזאת.

ש. אגרונט:

אם מדברים על ניסוח גמיש יותר של סעיפי החוק הפלילי, אנחנו זקוקים לנתונים בענין זה. אם לאו, הרי ישם שופטים הנוטים להקל וישנם שופטים הנוטים להחמיר, ואנו נגיע אז למצב שגורלו של הצאשם יהיה תלוי בפני איזה שופט יובא לדיון. דבר זה אינו רצוי, ואין צורך להטיל על שכם השופטים את האחריות לקביעת פסק־דין מזה.

ד. בר־רב־האי:

אנחנו חיים במדינה שלחלק מתושביה יש מסורת של נקמת דם. היו לי שיחות עם ערבים שונים, והם אומרים כך: במידה שקיים עונש מוות באופן היאורטי, בני משפחת הנרצח אינם ממהרים להוציא בעצמם פסק־דין על הרוצח, מפני שהם חושבים כי אולי ב"ה ישלח את הרוצח למוות. בינתיים עובר זמן, והענין נעשה פחות חמור. אם יבוטל עונש המוות, יש סכנה שאנשים צאלה ישפטו אחד את השני.

ש. אגרונט:

אני מביע רק את דעתי, ואינך חייב לקבל זאת כדעת מומחה: אינני חושב כי הרוב בארץ הזאת צריך לכלכל את מעשיו עפ"י המיעוט. אין אנחנו צריכים לרדת לרמת החיים של המיעוט, אלא להעלותו לרמת החיים שלנו. זוהי תשובה כללית.

ותשובתי הספציפית: אינני בטוח אם גואלי

הדם ישאפו לגאולת־דם ויהי מה; יכול להיות גם משהו במקום זה. אנחנו יודעים כי יש כופר־נפש; כזה היה התהליך אצל כל העמים הפרימיטיביים. העונש על רצח התחיל בגאולת־הדם ע"י הקרוב; דבר זה לא היה נתון בידי המדינה, כי לא היה שלטון מרכזי. אח"כ אפשר היה לבוא בהצעות של כופר־נפש. על כן כתוב בתורה: "מות יומת", כשהמדובר הוא ברוצח בדם־קר. באותה תקופה לא היו אמצעים אחרים להענשת הפושעים האלה, ולא רצוי היה שבמקום עונש המוות יבוא כופר־הנפש, שלא יכול היה לשמש גורם למניעת פשעים.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
2.1.51
חוק לביטול עונש המוות.

ד. בר-רב-האי: אחה טוען כי מומנט ההפחדה של מאסר ממושך

(כי הרי מאסר עולם זוהי פיקציה) ומומנט

ההפחדה של עונש המוות, צריכים להיות שווים. (א. אגרנט: לגבי מספר גדול של מקרים). האם אינך חושב כי לגבי פושע פרימיטיבי - כפי שראית אותו לפניך בביח-המשפט - אין דבר מפחיד יותר מאשר נטילת-החיים, וכי יש בכל זאת הפרש עצום בין עונש זה ובין האיום במאסר ממושך?

א. אגרנט: אני חושב כי מוות מפחיד כל אחד מאתנו,

ולא רק אנשים פרימיטיביים. השאלה היא אם

לפני שאדם מבצע פשע, הוא שואל את עצמו מה הוא העונש שיקבל, והאם הוא אומר לעצמה: אם אקבל עונש מוות - לא אעשה זאת; אם אקבל מאסר עולם - אעשה זאת. אני חושב שאם אדם עושה חשבון כזה, מאסר עולם עשוי להפחידו כמו עונש המוות. אלא, שאני חושב כי אין הוא עושה את החשבון הזה.

ד. בר-רב-האי: הזכרת את הסנסציה שמעורר משפט-רצח. האם

אינך חושב כי הסנסציה אינה סביב העונש

שהצאשם עלול לקבל, אלא סביב עצם הרצח? האם אינך חושב כי מבחינה חינוכית אין בכך הבדל אם הסנסציה הזאת נעשית כאשר מחכה לנאשם עונש מוות או עונש מאסר עולם?

ש. אגרנט: אני יודע איך זה בחו"ל, כי הרי העתונות

שלנו עדין לא הגיעה למדרגה כזאת. אבל

אין לי ספק כי אם הכנסת תקבע שש עונש מוות, יחול שינוי בענין זה. עד היום עוד לא בוצע פסק-דין מוות. אין לי ספק כי אם יקרה מקרה אחד שישלחו אדם לגרדום, הדבר יעשה רושם רב. הגורם לסנסציה כזאת היא עצם העובדה שהאדם העומד בפני המשפט, נלחם לחייו.

ד. בר-רב-האי: הסנסציה סביב מקרה יעקובוביץ לא היתה

מפני שחיכה לו עונש מוות, אלא מפני מסיבות

הענין, ומסיבות אלה הן שעוררו את הענין בציבור.

ח. רובין: האם אין אדוני משוכנע כי פשעים בדרך כלל,

מקורם במסיבות חברתיות ובתנאים הסוציאליים,

וכי המניעה הטובה ביותר של פשעים היא הסרת מסיבות אלה.

רל.

ועדה החוקה, חוק ומשפט
2.1.61
חוק לביטול עונש המוות.

אני מוכן לתתוּם על כך.

ש. אגרנט:

האם הוכח בהיסטוריה של המשפט במדינות
מודרניות במשך מאה-מאתיים השנים האחרונות,

ת. רובין:

כי עד כמה שהעונשים יותר אכזריים ועד כמה שהם מבוצעים בפומבי, יש בהם
גורם של הפחדה המפתית את מספר הפשעים?

האם אדוני מסכים עם הצעת הממשלה ביהם
לעונש המוות במקרה של בגידה בשעת חירום, והאם אותו גורם של טעות בית-
דין, אינו יכול לפעול דוקא בתקופה של פסיכוזה מלחמתית? האם לדעתך, מקרה
טוביאנסקי היה קורה אלמלא היה קיים עקרון עונש המוות?

שר המשפטים הזכיר בהרצאתו את תקופת המאה
ה-19 באנגליה, כאשר על כל עבירה של גניבת

ש. אגרנט:

כמה שילינגים הטיל המחוקק עונש מוות. מנו אז, כמדומני, 190 עבירות
שהוטל עליהן עונש מוות, והיו מבצעים אותם עונש המוות בפומבי. נוכחו
סדעת כי האמצעי הזה אינו מועיל כלל וכלל. אז באה תקופת הרפורמה הגדולה,
וביטלו זאת עד כדי כך שהיום ישנן באנגליה, כמדומני, רק שבע עבירות
הגוררות עונש מוות. אני מסכים לנימה שהושמעה בשאלתך, כי עדין לא הוכח
כי הודות לעונש המוות קטן מספר מקרי-הרצח.

לשאלתך בענין הבגידה: לפי השקפתי, הייתי
אומר שגם במקרה של בגידה מספיק מאסר עולם. אבל אינני צריך להתוכח בענין
זה, אולי מפני שהצעת הממשלה בה אנחנו דנים, אינה כה מרחיק לכת לגבי
בגידה. כמובן, ענין טוביאנסקי הוא מקרה ברור.

עדין אין דעה קבועה לגבי מחשבתו של העומד

מ. בן-עמי:

לבצע מעשה רצח; האם הוא מביא או אינו
מביא בחשבון את סולם העונשים. האם לא יהיה זה נכון לאמר כי ישנם אנשים
כאלה שכל עונש אינו יכול לשמש גורם מונע לאי-ביצוע הפשע האיום ביותר
והנתעב ביותר?

יש מספר מצמצם, מה שאנחנו קוראים

ש. אגרנט:

"מונטטרים". אין אנחנו יודעים מה מביא

אותם לכך, וברור כי שום עונש אינו יכול להשפיע עליהם. אבל אלה מהווים

מספר המינימלי של אנשים

ועדת החוקה, חוק ומשפט
2.1.51
חוק לביטול עונש המוות.

רל.

מ. בן-עמי:

מה עמדתך לגבי הדעה שביטול עונש המוות

מפחית את מספר מקרי-הרצח, מפני שהוא

משמש גורם חינוכי?

ש. אגרנט:

יש האומרים כך. ראיתי גם מספרים של

ארצות מסויימים, למשל, מדינות אחדות

בארה"ב, לפיהם ירד מספר מקרי-הרצח עם ביטול עונש המוות. אינני יודע

אם אפשר להסיק מכך מסקנות. ישנן מדינות שלאחר ביטול עונש המוות עלה

בהן מספר מקרי-הרצח, ומכיון שחשבו כי עליה זו באה בגלל ביטול עונש

המוות, שבו ושנו את החוק וקיימו את עונש המוות, ובכל זאת המשיך

גל-הרציחות לעלות. קשה מאוד לבנות על יסוד סטטיסטיקה ממקומות אחרים.

מ. בן-עמי:

האם נכון כי לדעת אדוני ישנן שתי

אפשרויות: לקיים את עונש המוות או לבטלו,

אך מכל מקום, אין למסור את ההכרעה בידי השופטים?

ש. אגרנט:

כן.

ב.צ. דינבורג:

האם כבוד השופט אינו חושב כי במקרה של

בגידה אין כל ארגומנטאציה של ביטול עונש

המוות, מפני שזה מקרה המכוון נגד הכלל ומכוון להרוס את כל המדינה? האם

אינו חושב כי בשעת חירום, כשהמדינה נתונה בסכנה ושולחת את בניה למות;

כל ארגומנטאציה אינה חלה בשעה כזאת, על מקרים של צבאית בגידה?

האם אינך חושב כי במקרה טוביאנסקי עונש

המוות היה קשור בכך שלא היה שם משפט מאורגן?

האם אינך חושב כי כל הארגומנטאציה הזאת

אינה חלה על פשעים נגד האנושיות, כמו הנאציזם? האם אינך חושב כי במקרים

אלה יש להשאיר את עונש המוות, מפני שמי שנוהג במין אנושי לא במנהג-

אנוש, יש להוציאם בדיון מכלל המין האנושי?

ש. אגרנט:

הייחתי רוצה להמנע מלהשיב על מקרה

טוביאנסקי, קודם כל מפני שאי-אפשר להשיב

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
2.1.51
חוק לביטול עמנש המות.

ש. אגרנט:

על זאת במשפט אחד, ונוסף לכך, מתברר עכשיו משפט בבית-המשפט העליון שאני יושב בו כשופט ובו נוגעים בעקיפין גם במשפט טוביאנסקי. לכן, אני נמצא במצב קשה ששאני צריך לחת חשובה בענין זה, ואני מקוה כי הדבר לא יתפרש כהתמקדות ממחן חשובה.

נדמה לי כי השאלה השניה והשלישית

מבוססות על נימוק אחד: שהאדם עשה מעשה החותר תחת המדינה, או שהנאצים עשו מעשים שפירושם היה השמדת מליונים. אני מודה כי הטענות האלה הן טענות חזקות. לגבי הנאצים, אני מוכן להסכים לטענה זאת, אולי מפני שגם אני איני יכול להתגבר על הרגש המיוחד שיש בלבי כלפי הנאצים, ואני מרגיש כי צריך להשמידם. אינני מזלזל בגורם הזה ואני מרחיק לכת ומודה כי מתחת לסף הכרתו של כל שופט, פועל גם הגורם הזה כשהוא שולח אנשים למאסר. לפני כמה זמן היה לנו מקרה בבית-המשפט שבו הופיע היועץ המשפטי, בקשר עם אדם שזייף צ'קים בעת היותו פקיד במשרד הבטחון, וע"י כך שלשל לכיסו למעלה מאלף ל"י, כסף שהיה מיועד לחיי משפחות חיילים. היועץ המשפטי הופיע בבית-המשפט בנאום נלהב והשפיע עלינו לשנות את פסק-הדין של בית-המשפט בדרגה הראשונה, אשר נתן דעתו למסיבות המקלות, לקח בחשבון את האפשרות של תיקון האדם ואת האפשרות שאם נשלח אותו למאסר זה יהרוס את חייו, (כי היה ברור שהוא התחרט על מעשהו). היועץ המשפטי הביא אותנו לשינוי פסק-הדין, להחמרה ולהטלת מאסר. היה שיקול מה תהיה ההשפעה על הציבור אם הוא ידע כי אדם יכול לעשות מעשים כאלה ולהיות פטור מקנס ולצאת חופשי. אפשר לטעון את הטענה הזאת בנימוק פסק-הדין, אבל אינני בטוח כי בלב כל אחד מהשופטים - ואני הייתי אחד מהם - לא פעל הגורם הזה. יתכן שרגש המוסר הפועם בלב כל אחד מאתנו, הובע כי אדם כזה יבוא על עונשו, וכשאנחנו מדברים על בוגדים, שערוותינו דומרות: היתכן שאנשים אלה יחתרו תחת חיי המדינה כולה? לאן צריך להשמידם? מענין כי באנגליה הטילו על פוקס 14 שנות מאסר, המאכסימום שאפשר היה להטיל עליו לפי החוק.

אני, על כל פנים, אינני כל כך מרחיק לכת ביחס לבגידה, אפילו בשעת חירום. היה זמן שהיו הורגים אנשים שערקו מחצבא, וחשבו כי לא יתכן אחרת. אנחנו יודעים את הקשיים הנפשיים של הנשיא

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
2.1.51
חוק לביטול עונש המוות.

ש. אגרנט:

רוזוולט בתקופת מלחמת האזרחים בארה"ב, כשעמד כל פעם בפני הצורך להתחננה למי שערק מהצבא, וכשאנשי הצבא פנו אליו ואמרו לו: אתה מרוקן את הענין מתוכנו. כיום, הדבר הזה אינו קיים שם, אפילו בתקופת מלחמה. במקופת מלחמת העולם השנייה, לא שלחו עריקים למוות. יפכן שעדין לא הגענו לשלב כזה בהתפתחותנו, אבל אני לא הייתי מטיל עונש מוות גם לגבי בגידה.

במקרה של פשעי הנאצים, עדין אינני יכול להשתחרר מהצורך להטיל עליהם מיתה בית-דין.

ע. ז'בוטינסקי:

האם קיימת אפשרות לערוך מחקר מדעי על

השאלה איך משפיע האיום בעונש מוות על

הרוצח? נדמה לי כי מחקר כזה יקיף רק מחצית המקרים, רק את המקרים של אנשים אשר ביצעו רצח למרות האיום בעונש המוות, אך לא נוכל להקיף את המקרים של אלה אשר לא ביצעו רצח. לכן, אני שולל את האפשרות של מחקר מדעי בענין זה.

ש. אגרנט:

מה שאמרתי בענין זה, לא אמרתי על דעת

עצמי אלא על סמך דברי קרימינולוגים,

למשל אדם כמנהיים, הקובע כי אפשר לעשות חקירה מדעית ולקבוע מה הם המוטיבים המביאים לביצוע מעשים אלה. הוא חושב כי ע"י חקירה כזאת אפשר אולי להגיע למסקנה האם גורם ההפחדה משפיע בענין זה. על כל פנים, ברור שאפשר לקבוע מוטיבים, וזה עשוי להקיף סוג גדול של המקרים.

א. ג'רג'ורח:

מקרי-רצח בזדון שונים בדרגותיהם.

ישנם מקרים מחועבים הגורמים לקורבנות

רבים. האם אין כבוד השופט סבור כי אפשרות קיום עונש המוות בחוק, עשויה לשמש גורם מונע ביצוע מעשי רצח? כידוע, ישנם מקרי רצח חמורים ביותר, כפי שהזכיר כב' השופט. האם אין כבוד השופט סבור כי מן הצורך להשאיר בידי בית-המשפט את הסמכות להטיל עונש מוות במקרים מסויימים.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
2.1.51
חוק לביטול עונש המוות.

רל.

ש. אגרנט:

עניתי על השאלות האלה במהלך דברי. אומר

אם
רק בקיצור כי/עונש המוות משמש גורם

מפחיד, אזי מאסר עולם אף הוא משמש גורם כזה, והדבר המכריע את הכף
לטובת מאסר עולם, לדעתי, היא האפשרות של טעות בי"ד.

א. ג'רג'ורח:

על כל פנים, אני סבור שאם יוחלף עונש

המוות במאסר עולם, הפושע יקווה תמיד

למקרים בהם תהיה אפשרות להשתחרר, למשל במקרה של הכרזה מדינית, חנינה
כללית וכו'. יחכן שאז הוא ישוב לבצע פשעים כאלה. על כן אני סבור כי
קיים הבדל עצום בין עונש המוות ומאסר העולם.

היו"ר נ. ניר:

שאלתי פשוט מאוד: איזו תועלת תצמח

לחברה אם במקום להרוג 20-30 רוצחים,

היא תחזיק אותם במאסר-עולם? האם התועלת היחידה היא המנעות מאפשרות
של טעות ביחידין, או שיש בכך תועלת נוספת? אינני רוצה לדבר כרגע על מאסר,
על הפחדה וכו' אלא רק על תועלת החברת.

האם אתה סבור כי במסיבות של ארצנו - שעת

החירום, ההסתננויות וכו' - הגיע הזמן לדון על השאלה הזאת?

ש. אגרנט:

נדמה לי כי נגעתי בכל שלוש השאלות האלה.

אין לי מה להוסיף על מה שאמרתי בקשר עם

מסיבות הזמן. התחשבתי בדברים האלה, והגעתי למסקנה אשר הבעתי כאן.

אינני חושב כי המציאות הזאת מצדיקה קיום עונש מוות. גם לגבי המסתננים,

אינני חושב שהמסתננים עושים לעצמם את החשבון אם הם צפויים לעונש מוות

או רק למאסר עולם. עצם המלה "מסתנן" כבר אומרת לנו כי אדם זה אינו

חופש להיחלץ. אבל אני יכול להבין את החרדה הגדולה של רבים מאתנו - וגם

אינני מזלזל בה. אלא שאני חושב כי זוהי תופעה חולפת ואפשר לדון בה

במקרה יוצא מן הכלל. אפשר גם להשאיר את עונש המוות לגבי סוג זה של

עבריינים בלבד, אם כי אינני דוגל בזאת. בכל אופן, זה אינו יכול לשמש

לנו גורם שלפיו נצטרך לדון ולהחליט לכאן או לכאן. זוהי בעיה מצומצמת

הנוגעת למספר קטן של אנשים וסתקופה מסוימת בלבד. אין היא צריכה להשפיע

על שיקולינו לגבי הבעיה בכללה.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
2.1.51
חוק לביטול עונש המוות.

ש. אגרנט:

ביחס לשאלתו הראשונה של מר ניר: למר ניר

יש גישה פרגמטית לענין. לי, אין בדיוק אותה

הגישה. אני דוגל בגישה מוסרית של קדושת חיי האדם. אם המדובר הוא באוכלוסיה

שמהווה את הרוב אצלנו, אני חושב כי אפשר לתקן גם את אותם בני-האדם שיצאו

מביח-הסוהר, על מנת שלא יעשו מעשים כאלה. אינני חושב כי אנחנו מרימים

את המוסר או את רמתנו, כשאנחנו לוקחים חיי אדם מפני שהוא רצח בדם קר,

מסיבות שהוא אולי אינו אחראי להן, ואם אנחנו עושים את החשבון הארוך,

יתכן כי המדינה אחראית לכך. המדינה אינה יכולה לשאול את עצמה מה

התועלת שתצמח לה אם תשאיר את הפושעים האלה בחיים, כאשר היא אולי הביאה

אותם למצב זה.

היו"ר נ. ניר:

אנחנו מודעים לשופט אקרנט.

חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים.

היו"ר נ. ניר:

בזמנו היה בכנסת דיון על חוק הפיקוח

על מצרכים ושירותים. הענין הועבר לוועדה

הכנסת, על מנת שתחליט לאיזו ועדה יועבר לעיבוד. העדה הכנסת החליט
להעביר את החוק לוועדתנו. עלינו להחליט אם נעביר את החוק לוועדה משנה
ובאיזה צורה נעביר אותו.

י. בריהודה:

אני מציע להעביר את החוק לוועדה משנה,

על מנת שתחזיר למליאת הועדה את ההסתייגויות

בלבד.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

ההצעה לעביר את חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים
לוועדה משנה -

נתקבלה.

בעד ההצעה שועדת המשנה תחזיר למליאת הועדה את
ההסתייגויות בלבד - רוב.
בעד ההצעה שועדת המשנה תחזיר למליאת הועדה
את כל החוק - 1.

הוחלט: ועדת המשנה תחזיר למליאת הועדה את
ההסתייגויות בלבד.

החוק הועבר לוועדה המשנה אשר טיפלה
בחק למניעת הפקעת שיערים ומספרות.

(ז. ורהפטיג, ד. בר-רב-האי | א. פרמינגר,
ס. בן-עמי וי. בדר).

ערעור ב. רפטור על החלטת ועדת הכספים.

היו"ר נ. ניר:

פמצאו בחיקכם העחק מכתב שנשלח ע"י חבר
הכנסת ברל רפטור, אשר פנה לנשיאות הכנסת,

לועדת הכנסת ולועדה החוקה, חוק ומשפט, והרדיע כי ועדת הכספים דנה בחוק
משכורת השופטים וכללה במושג שופטים את הדיינים הדתיים. לדעתי, זהו פירוש
שאינו שייך לועדת הכספים והוא מבקש להגיב על זאת.

כשאני מביא את הענין בפניכם היו"ר הועדה,

עצם הענין אינו מענין אותי, אלא רק השאלה החוקית: מי יכול לפרש חוק
שנתקבל ע"י הכנסת, והאם אנחנו מעמידים זאת על סדר-יומנו או שאין אנחנו
דנים בשאלה. השאלה היא מי יכול לפרש חוק אשר נתקבל ע"י הכנסת, והאם
יכולה לעשות זאת ועדה - במקרה זה ועדת הכספים.

בכל אופן, ברור שאין זה שייך לכאן.

ז. ורהפטיג:

לדעתי, זה שייך לכאן בכל אופן יותר מאשר
לועדת הכספים. אבל אני מביא זאת לידיעתכם,

היו"ר נ. ניר:

ותחליטו כאשר תחליטו.

דעתי היא, רבותי, כי אין להם סמכות להכנס

ת. כהן:

לדיון בשאלה זאת. נניח כי ועדת הכספים

טענה בפירוש אחוק שנתקבל ע"י הכנסת, כי אז שר האוצר לא ישלם לדיינים
דתיים את המשכורת שנקבעה ע"י הכנסת. משרד האוצר, אמנם, אינו מוסחה
לחוקים, אבל יש לממשלה יועץ משפטי, והאוצר ישאל את היועץ המשפטי אם
החלטת ועדת הכספים הייתה חוקית או שלא הייתה חוקית, והאם הייתה לועדת הכספים
סמכות להחליט בשאלה זו. כמובן, היועץ המשפטי יכול לטעות, ואז יש אפשרות
לדיינים הדתיים אשר אינם מקבלים את המשכורת אשר נקבעה ע"י הכנסת לשופטים,
לפנות לביח-המשפט ולבקש צו נגד הממשלה שתבוא ותנמק מדוע אינה משלמת את
המשכורת כפי שלדעתם נקבע בחוק.

אני רוצה לשאול את היעעץ המשפטי האם לדעתי

א. פרמינגר:

החלטת ועדת הכספים הייתה חוקית או שלא הייתה

חוקית.

מבלי להתחשב בשאלה האם ועדת הכספים עברה

מ. בן-עמי:

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
2.1.51
ערעור ב. רפטור על החלטה
ועדת הכספים.

מ. בן-עמי:

על סמכויותיה או שלא עברה על סמכויותיה, האם חייבת הממשלה לא לשלם
משכורת כזאת כאשר הדבר נקבע ע"י ועדת הכספים, או שהיא יכולה להגיד:
גם כאשר ועדת הכספים אש עברה את סמכותה בענין זה, אני יכולה לשלם
לדיימים הדתיים משכורת כזאת.

היו"ר נ. ניר:

בעית המשכורת אינה נוגעת לנו. השאלה
העומדת בפנינו היא האם בכלל יש מקום לדיון
מסוג זה בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ד. בר-רב-האי:

נדמה לי כי לא יכולות להיות שתי דעות בשאלה
זאת. חוק ניתן לפירוש רק ע"י בית המשפט.
חברי הכנסת החושבים כי החוק אינו טוב או שפירושו של בית-המשפט יגלה להם
כי אינו טוב, יש להם דרך אחת: להציע תיקון לחוק. לפרש חוק יכול רק בית-
המשפט.

נדונה

הבעיה הזאת צמצא לפני שעתיים בוועדת הכנסת.

(י. בר-יהודה: לא אותה בעיה) הדיון היה על כך האם ועדת הכנסת מוסמכת
לחתורא לאיזו שהיא ועדה אשר מפרשת את החוק, שפעולתה הייתה אולטרא ויירם.
בוועדת הכנסת הבעיה לא עמדה בצורה כה מופשטת כמו כאן, אלא הייתה יותר מצמצ
צמודה למקרה הקונקרטי. ועדת הכנסת לא סיכמה את הדיון ואין טעם שנדון בשתי
ועדות על אותו הענין.

היו"ר נ. ניר:

אני קובע כי מה שהיה בוועדת הכנסת אינו שייך
לכאן.

י. בר-יהודה:

הודעה עובדתית: אמנם הגורם היה אותו הגורם,

אבל בויכוח בוועדת הכנסת לא עמדה שאלה

זו אלא שאלה אחרת, אשר עדין לא הכריעו בה: היות ובזמנו החליטה ועדת הכנסת
כי אם באיזו שהיא ועדה, תוך כדי דיון בחוק מסויים, קם חבר ואומר כי איזו
שהיא הצעה היא בבחינת הצעה חדשה אשר צריך להיות עליה דיון בקריאה ראשונה,
כי אז ועדת הכנסת היא הקובעת אם יהיה כך או לא יהיה כך. על זאת, ורק על זאת,
דנו בוועדת הכנסת.

אני מוריד מהפרק את מה שהיה בוועדת הכנסת.

היו"ר נ. ניר:

יתכן שמר בר-רב-האי צודק ויתכן כי אינו

ע. ז'בוטינסקי:

צודק. אבל הוא נכנס לעצם העניין. אני רואה

את השאלה כשאלה חשובה, ולכן אני חושב כי צריך לדון בה. השאלה היא איזו

אינסטנציה של הכנסת צריכה לדון בשאלה זאת. ישנן שתי אפשרויות: ועדת

הכנסת וועדת החוקה. לדעתי, צריכה לעשות זאת ועדת החוקה, מכיון שועדת

הכנסת דנה בשאלות פנימיות של הכנסת, והשאלה הזאת היא שאלה כמעט קונסטיטוציונלית

אם השאלה עומדת כאן בצורה מופשטת - האם

ש. כ"ץ:

הועדה יכולה לפרש את החוק - אזי ברור

כי ועדה של הכנסת אינה יכולה לעשות זאת. פירוש חוק נתון בידי בית-המשפט

ולא בידי הועדה. אך לדאבוני, אין זאת הבעיה במקרה הנדון. מכתבו של מר

רפטור אינו מעלה את הבעיה המופשטת אלא בעיה קונקרטית מאוד. הבעיה

שמעלה חבר הכנסת רפטור, היא האם יש בהחלטת ועדת הכספים עניין חדש, או

שאין בה עניין חדש. בעניין זה יש לנו תקדים ברור מאוד: ועדת הכנסת דנה

ומחליטה האם הועלה נושא חדש. אם נדון בשאלה האם ועדת הכספים רשאית

או אינה רשאית לפרש חוק של הכנסת, לא נוסיף כלום לבעיה שעורר מר רפטור.

אין מחלוקת על כך ששאלות המובאות בפני

ת. רובין:

בית-המשפט, בית-המשפט לא רק רשאי אלא

זוהי גם חובתה לפרש את החוק, לפעמים בית המשפט קובע בכך תקדימים לגבי

העתיד. אבל אין זאת פעולה חקיקתית אלא פעולה שיפוטית. לפעמים, אגב

השיפוט קובע בית-המשפט כללי פירוש. אבל לא זו השאלה העומדת בפנינו.

השאלה היא איזה מוסד של הכנסת רשאי - אם הוא רשאי - לפרש חוק בתור

מתוקק ולא בתור מוסד שיפוטי, כלומר, בעצם לא לפרש כי אם לחוקק. זוהי

השאלה.

היועץ המשפטי אמר שני דברים שאינני יכול

לקבלם בשום אופן. הוא אמר כי לגבי הממשלה, מה שמחליט מוסד של הכנסת אינו

מחייב. אני חושב כי בעניין הנדון החלטת ועדת הכספים היא החלטת אוזירפטורית,

גרועה. אין לי ביטוי די קשה כדי להגדיר את ההחלטה הזאת. אבל למוסד הממשלתי

יש תפקיד אחד בלבד: לברוק אם החתימה היא בסדר ואם יהיה לה חוקף פורמאלי.

אם יש לדבר חוקף פורמאלי, הממשלה חייבת להפעיל את ההחלטה. ~~(ת. כ"ץ:)~~

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
2.1.51
ערעור ב. רפטור על החלטת
ועדת הכספים.

ח. רובין:

(ח. כהן: גם אם הועדה לא היתה מוסמכת להחליט) לא המוסד האדמיניסטרטיבי
הוא הממונה על בדיקת התוכן המטריאלי של חוקים או של פעולות אחרות של הכנסת.
הצר המטריאלי ייבדק ע"י בית המשפט.

מה עומד כאן לדיון? לפי טענה כמה חברים,
היה פירוש בלתי מוסמך ובלתי צודק של חוק, ע"י ועדת הכספים; פירוש ש
בו ששום חקיקה נוספת. כפי שאמרתי, פירוש זה מחייב מבחינה פורמאלית
את המוסדות האדמיניסטרטיביים של המדינה. אבל השאלה היא מי רשאי לעשות
זאת בחוץ הכנסת. בכל אופן, אין זאת יכולה להיות ועדה מקרית. כיון שזוהי
בעיה של פירוש חוק, צריכה לעשות זאת אותה הועשה אשר עיבדה את החוק, או
ועדת החוקה, חוק ומשפט, והדבר צריך להגיע לאישור הכנסת. על זאת עלינו
לדון. יתכן שנגיע למסקנה כי השאלה הזאת צריכה להיות נדונה בוועדת
הפירושים, בוועדת הכנסת, בוועדת הכספים או בכל בעדה אחרת; אבל זה מצריך
דיון. ומה חובעים כאן? - לא יותר מאשר דיון.

אגב, הייתי שמח מאוד אם האוצר היה הולך

בדרך - שלדעתי היא אסורה מבחינה משפטית - אבל יש לה ערך ציבורי. אבל
אין זה שייך לנו. עלינו לדון ^{איזה} מה הוא המוסד שצריך לעסוק בעניין זה.
לא יתכן שנתחמק מהעניין ללא דיון. אם נדון על השאלה איזה גורם צריך
לדון בבעיה, אין זה אומר כי אנחנו קובעים מראש כי אנחנו המוסד המוסמך
לדון על כך.

היו"ר נ. ניר: השאלה היא אם ועדתנו תדון בבעיה או תוריד
את העניין מסדר יומה.

ה צ ב ע ה

בעד הורדת השאלה מסדר-היום של הועדה - 5.
בעד דיון בשאלה זאת - 7.

הוחלט: לדון בבעיה בוועדת החוקה חוק ומשפט.

הישיבה ננעלה בשעה 11.15.